

ע"פ 911/14 - המערערת, פלונית נגד המשיבה: מדינת ישראל

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 911/14

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט א' שהם

המערערת: פלונית

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 6.1.2014 בתפ"ח 45244-11-11 שניתן על ידי כבוד השופטים: ר' לורך, צ' דותן וע' וינברג-נוטוביץ

תאריך הישיבה: י"ג באלול התשע"ד (8.9.2014)

בשם המערערת: עו"ד רן שטרצר
בשם המשיבה: עו"ד שרית משגב
בשם שירות המבחן: גב' ברכה וייס
פסק-דין

*

השופט ס' ג'ובראן:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז (השופטים ר' לורך, צ' דותן וע' וינברג-נוטוביץ) בתפ"ח 45244-11-11 מיום 6.1.2014, במסגרתו הושת על המערערת עונש של 10 חודשי מאסר בפועל וכן הופעל מאסר מותנה בן 6 חודשים מת"פ 3362/05 באופן שחודשיים ממנו יצטברו לעונש המאסר וארבעה חודשים ממנו ירוצו בחופף לו. כמו כן, נגזר על המערערת מאסר מותנה בן 10 חודשים שלא תעבור עבירת אלימות מסוג פשע או התעללות

עמוד 1

תוך שלוש שנים מיום שחרורה מן המאסר.

כתב האישום

2. המערערת הורשעה על יסוד הודאתה במסגרת הסדר טיעון בעובדות כתב אישום מתוקן בעבירת התעללות בקטין או חסר ישע לפי סעיף 368ג(א) סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין).

3. על פי כתב האישום המתוקן, המערערת הנה אמם של שישה קטינים ילידי השנים 1997-2002 (להלן: הקטינים). במועדים הרלוונטיים לאישום הראשון התגוררו הקטינים בבית המשפחה בקלנסווה עם המערערת ואביהם, ובמועדי האישום השני התגוררו בבית המערערת, ללא אביהם. עם הגשת כתב האישום, הקטינים הוצאו מחזקת המערערת והועברו להתגורר עם אביהם בבית הוריו בקלנסווה.

4. על פי שני האישומים, בין השנים 2008-2009, נהגה המערערת להכות את ילדיה באמצעות מקל במספר הזדמנויות. במקרה מסוים הכתה את אחד הקטינים באמצעות רכיב פלסטיק של שואב אבק ואף השליכה לעברו אבן. בכך, הסבה לקטינים כאב ופציעות. במקרה קונקרטי נוסף, איימה על אחד מהקטינים באמצעות סכין ואף ציינה בפניהם, בעודם נוסעים עמה ברכב, כי הייתה רוצה לעשות תאונה ולהרוג את כולם.

גזר דינו של בית המשפט המחוזי

5. ביום 6.1.2014 גזר בית המשפט המחוזי את דינה של המערערת. בגזר הדין התייחס בית המשפט לתסקיר נפגעי העבירה ולתסקיר שירות המבחן. לפי הראשון, נמצא כי הקטינים סבלו מפגיעות קשות בכך שנאלצו להתמודד עם אלימות קשה מצד אמם וחוסר אונים וחולשה מצד אביהם, וכי נותרו בהם פחדים, חוסר אמון ותחושת איום מתמדת על חייהם. נמצא גם כי עתה הם זקוקים להליך שיקום ארוך טווח. לצד זאת, לפי תסקיר שירות המבחן, מוצאה של המערערת בקלקיליה שברשות הפלסטינית. המערערת נישאה בגיל 16 לאבי ילדיה ועברה להתגורר עמו בקלנסווה. השניים נישאו במסגרת נישואי "בדל", לפיהם אחיה נשוי לאחות בעלה. כתוצאה מבעיות זוגיות של אחיה ואשתו, נוצר מצב של מתח ואלימות מצד משפחת בעלה כלפיה. עוד נמצא, כי המערערת לקחה אחריות מלאה על התנהגותה האלימה וכי היא מביעה חרטה עמוקה. לדבריה, ברקע ביצוע העבירות היא סבלה מדיכאון ועברה טיפול פסיכיאטרי. שירות המבחן התרשם שאף המערערת בעצמה היא קורבן של הזנחה רגשית ומשפחתית אשר חוותה אלימות ובדידות מגיל צעיר. המערערת הביעה רצון להשתלב בהליך טיפולי, ואכן היא השתלבה בקבוצה טיפולית להורים מכים, שבה שיתפה פעולה באופן מלא. שרות המבחן התרשם מהתגייסותה ומחויבותה להליך הטיפול, והמליץ להימנע מענישה שעשויה לפגוע בהליך הטיפול המשמעותי עבורה, להעמידה במבחן למשך 18 חודשים, להאריך את המאסר על תנאי התלוי ועומד כנגדה בגין עבירה של תקיפת בעלה, ולהטיל עליה

6. שירות לתועלת הציבור בהיקף נרחב.

7. על מנת לקבוע את העונש המתאים למערערת, בית המשפט המחוזי עמד על הערך החברתי שנפגע, על נסיבות ביצוע העבירות, על מדיניות הענישה הנוהגת, ועל נסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירות. באשר לערך החברתי שנפגע, נקבע כי מדובר בהגנה על שלמות גופו ונפשו של קטין וחובת ההורה להגן עליו ולדאוג לצרכיו. בית המשפט המחוזי ציין כי פגיעה בילד רך בשנים הינה מרחיקת לכת, וכחברה אנו מצוויים להוקיע מעשי אלימות מסוג זה. באשר לנסיבות ביצוע העבירות, ציין בית המשפט המחוזי כי מדובר באלימות מתמשכת הנובעת מהוצאת תסכול וזעם של המערערת. עם זאת, אין המדובר באלימות ברף העליון של החומרה. אכן, המערערת ניצלה את תלותם של ילדיה בה והנזק הצפוי מעבירות אלה הוא רב, אך בהתחקות אחר הסיבות שהביאו את המערערת לביצוע העבירות נמצא כי לאחר לידת בנה הצעיר, לקחה המערערת בדיכאון, יחסיה עם בעלה התערערו ומשפחתה הוסתה כנגדה. המערערת

עמוד 2

עברה טיפול פסיכיאטרי שייצב את מצבה, אך בהפסקתו חלה החמרה במצבה. באשר למדיניות הענישה הנוהגת, קבע בית המשפט המחוזי כי מתחם הענישה בגין מכלול העבירות בהן הורשעה המערערת נע בין מספר חודשי מאסר, אף לריצוי בעבודות שירות, לבין שלוש שנות מאסר. לבסוף, באשר לנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה, בית המשפט המחוזי התחשב לקולה בתיקון המשמעותי שנעשה בכתב האישום, בכך שהמערערת נטלה אחריות על מעשיה, השתלבה בהליך טיפולי והיא נתרמת ממנו. כן, התחשב בכך שהמערערת מבינה את התנהגותה האלימה ועושה מאמץ לחדש את הקשר עם ילדיה. כל זאת על רקע נסיבות חייה העגומות בהם נותקה ממשפחתה הגרעינית וחווה יחסי אלימות לאורך השנים. עוד נלקח בחשבון חלוף הזמן מאז ביצוע העבירות, למעלה מארבע שנים. לאחר שקילת כל השיקולים, בית המשפט המחוזי גזר על המערערת את העונש האמור.

הערעור

8. המערערת טוענת כי בית המשפט המחוזי שגה כאשר גזר עליה עונש הנמצא במתחם אשר קבע, בעוד שהיה מקום לחרוג לקולה ממתחם העונש ההולם בשל שיקולי שיקום. לחילופין טוענת המערערת, כי גם אם לא היה מקום לחרוג ממתחם העונש ההולם, הרי שבית המשפט המחוזי שגה בעונש אותו בחר לגזור עליה בתוך מתחם הענישה שנקבע.

9. המערערת עומדת על כך שמעשיה אינם מעשי עבריינות לשמם, אלא תולדה של מצבה הנפשי המורכב ומצבה המשפחתי העגום אשר מזינים אלה את אלה ומשפיעים לרעה על מצבה הנפשי. במצב דברים זה, חשיבות שיקומה וחינוכה מקבל משנה תוקף. המערערת מעולם לא זכתה ליד מכוונת או לתמיכה ועל כן שיקולי השיקום, בצירוף נסיבותיה אשר אינן קשורות בביצוע העבירות כפי שצוין בבית המשפט המחוזי, גוברים על שיקולי הגמול בעניינה. המערערת עומדת על כך ששיקום העברייני הינו אינטרס ציבורי ממדרגה ראשונה אשר עוגן בתיקון 113 לחוק העונשין. כן מציינת המערערת, כי יש לשקול בכובד ראש את המלצת שירות המבחן להימנע מענישתה מאחורי סורג ובריח.

10. אם יקבע בית המשפט כי אין לחרוג ממתחם העונש ההולם, טוענת המערערת כי מכלול הנסיבות בעניינה מצדיקים הקלה בעונש, כך שהמאסר לא יעלה על שישה חודשים אותם תוכל לבצע בעבודות שירות.

תסקירי שירות מבחן נוספים

11. בימים 8.5.2014 ו-8.9.2014 הוגשו תסקירים משלימים בעניין המערערת. התסקיר הראשון חוזר על נסיבות חייה של המערערת, ומתאר כי הבעיות במשפחתה, הלחצים והמתחים בהם היא נתונה הביאו להידרדרות נוספת במצבה. עם זאת, כיום המערערת אינה נמצאת בטיפול פסיכיאטרי. יתרה מכך, מאז גירושיה, המערערת מתגוררת בגפה ועובדת בעבודות ניקיון על אף היותה סובלת מפריצת דיסק בגבה. עוד עולה מהתסקיר הראשון כי עובדת סירובם של ילדי המערערת להיות עמה בקשר, קשה מנשוא עבורה ומגבירה את תחושת חוסר האונים בה היא מצויה. שירות המבחן מצוין כי שוחח עם פקידת הסעד לחוק הנוער מהמחלקה לשירותים חברתיים בקלנסווה, ונמצא כי מצב הילדים ברובד הקונקרטי תקין ולא נצפה משהו חריג במצבם. שירות המבחן עומד על כך כי המערערת משתפת פעולה באופן מלא בתהליך. כן, התרשם שירות המבחן כי המערערת מתקשה להתארגן מבחינה נפשית לקראת אפשרות ריצוי מאסר בפועל. בשל החשש להידרדרות במצבה, המליץ שירות הנבחן, פעם נוספת, להקל בעונשה כך שלא תרצה מאסר בפועל.

12. בתסקיר השני מחודש ספטמבר האחרון, ציין שירות המבחן כי המערערת הגיעה לפגישות פרטניות. כן, התייצבה במשרדו של הממונה על עבודות השירות בשירות בתי הסוהר לראיון התאמה והשמה לביצוע עבודות שירות, ונמצאה מתאימה. המערערת אף פנתה לממונים עליה בעבודתה וביקשה לאפשר לה להמשיך לעבוד בלילות ככל שאכן יושתו עליה עבודות שירות. שירות המבחן התרשם לטובה מרצונה של המערערת להשתקם ולהתקדם בכל תחומי חייה.

עמוד 3

הוערך כי רמת הסיכון להישנות התנהגות אלימה מצדה פחתה במידה ניכרת. על כן, חזר שירות המבחן והמליץ על הקלה בעונשה בדרך של ביצוע עבודות שירות.

13. בדיון לפנינו מיום 8.9.2014, חזרה נציגת שירות המבחן על המלצותיו החיוביות. באת כוח המשיבה הביעה את הסכמתה להן ולהמרת העונש למאסר בעבודות שירות.

דיון והכרעה

14. לאחר תיקון 113 לחוק העונשין (להלן: תיקון 113), גזירת העונש נחלקת לשלושה שלבים: בשלב הראשון, קובע בית המשפט את מתחם העונש ההולם את העבירה על נסיבותיה; בשלב השני, בוחן בית המשפט אם יש מקום לחרוג ממתחם זה לנוכח קיומו של פוטנציאל שיקומי משמעותי או צורך מיוחד בהגנה על הציבור; ובשלב השלישי, ככל שלא מצא בית המשפט להעדיף שיקולי שיקום או הגנה על הציבור, קובע הוא את העונש בתוך המתחם שקבע. בצד האמור יצוין, כי גם לאחר תיקון 113 עומדת על מכוונה ההלכה לפיה אין ערכאת הערעור מתערבת בחומרת העונש שנקבע על ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים (ראו למשל, ע"פ 1274/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (4.7.2013)).

15. בהתאם לסעיף 40ד לחוק העונשין, בית המשפט רשאי לחרוג ממתחם העונש ההולם, אם מצא כי "הנאשם השתקם או כי יש סיכוי של ממש שישתקם". וכפי שנקבע, יש להצביע על פוטנציאל שיקומי גבוה (ע"פ 1903/13 עיאשה נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (14.7.2013)). כמו כן, ככל שעולה כי השמת הנידון מאחורי סורג ובריה עלולה לאיין את ההליך השיקומי או לפגוע בו באופן ניכר, יש לבכר את שיקולי השיקום (ראו: רע"פ 262/14 נאשף נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (22.1.2014)).

16. לאחר שעיינו בגזר דינו של בית המשפט המחוזי, בהודעת הערעור ובתסקירים המשלימים של שירות המבחן, ולאחר ששמענו את טענות הצדדים, הגענו למסקנה כי יש מקום לקבל את הערעור. העונש שהשית בית המשפט המחוזי על המערערת אינו חורג מרף הענישה המקובל. בית המשפט המחוזי שקל לקולה את נסיבותיה המיוחדות של המערערת וקבע את עונשה ברף נמוך של המתחם. אולם, לאור התסקירים המשלימים שנערכו לאחר מתן גזר דינו של בית המשפט המחוזי, ניכר כי קיים פוטנציאל שיקומי גבוה במיוחד של המערערת אשר מצדיק סטייה מהמתחם שנקבע באופן שמצדיק את התערבות ערכאת הערעור.

17. המערערת נמצאת בשלב מתקדם בתהליך שיקום. טיפולה השיקומי. כמפורט בתסקירים המשלימים, המערערת מחויבת באופן מלא לטיפולים אותם היא מקבלת, ומביעה דאגה לילדיה וחרטה עמוקה. המדובר באישה צעירה ויתכן אף שבסוף התהליך תזכה להקים משפחה חדשה. דומה כי קטיעת תהליך השיקום אותו היא עוברת כתוצאה מהשמתה מאחורי סורג ובריה, כשברקע נסיבות חייה הקשות, תוביל להידרדרות במצבה. המערערת עברה ועודנה עוברת תהליך שיקומי חיובי מאוד, ואנו מתרשמים כי קיים סיכוי של ממש לשיקומה המלא. אין אנו מקלים ראש בחומרת עבירותיה או במצבם של הקטינים. אולם, לפנינו מקרה חריג בו התקדמותה של המערערת בכל תחומי חייה כמו זועק להתערבותנו, ולכך מצטרפת הסכמת באת כוח המשיבה להמלצות שירות המבחן בדיון שנערך בפנינו.

18. אשר על כן, ובהסכמת בא כוח המשיבה כאמור לעיל, אנו מקבלים את הערעור במובן זה שעונשה של המערערת יעמוד על 6 חודשים לריצוי בעבודות שירות במקום 12 חודשי מאסר בפועל. עונש המאסר על תנאי שקבע בית המשפט המחוזי יישאר בעינו.

על המערערת להתייצב בפני הממונה על עבודות שירות ביום 23.11.2014 לא יאוחר מהשעה 9:00, כשבידה תעודת זהות, לשם תחילת ריצוי עונשה בעבודות שירות, ב"צ'יימס כפר סבא", רח' המוביל 7 א, איזור התעשייה כפר

עותק מפסק דין זה יומצא לממונה על עבודות שירות.

ניתן היום, י"א בחשון התשע"ה (4.11.2014).

שופט

שופט

שופט
